

KOMENTAR
ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Šime Pavlović

**KOMENTAR
ZAKONA O SUZBIJANJU
DISKRIMINACIJE**

**sa sudskom praksom,
komplementarnim propisima,
prilozima
i stvarnim kazalom**

 Organizator

Zagreb, 2009.

Biblioteka
PRAVO

Urednik biblioteke
IVICA CRNIĆ, dipl. iur.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 688547

ISBN 978-953-7585-10-5

SKRAĆENI SADRŽAJ

SADRŽAJ	VII
PREDGOVOR	XV
VAŽNIJE KRATICE	XVII
KOMENTAR ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE	1
PRILOZI	
1. IZVADCI IZ USTAVA REPUBLIKE HRVATSKE	233
2. IZVADCI IZ EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA I PROTOKOLA uz Konvenciju br. 1, 4, 6, 7, 12 i 13	245
3. IZVADCI IZ USTAVNOG ZAKONA O USTAVNOM SUDU REPUBLIKE HRVATSKE	263
4. IZVADCI IZ USTAVNOG ZAKONA O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA	269
5. IZVADCI IZ ZAKONA O OBVEZNIM ODNOSIMA	273
LITERATURA	275
KAZALO POJMOVA	281

SADRŽAJ

SKRAĆENI SADRŽAJ	V
PREDGOVOR	XV
VAŽNIJE KRATICE.....	XVII

KOMENTAR ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

UVOD.....	3
PRIKAZ PRAVNIH AKATA MEĐUNARODNE ZAJEDNICE I REGIONALNIH ZAJEDNICA O ZABRANI DISKRIMINACIJE.....	7

ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

I. OPĆE ODREDBE	13
Svrha zakona (članak 1.)	13
1. Uvod.....	13
2. Stavak 1.	15
2.1. Osnove diskriminacije	21
2.1.1. Uvod.....	21
2.1.2. Rasna ili etnička pripadnost ili boja kože	23
2.1.3. “Govor mržnje”- oblik rasne diskriminacije	29
2.1.4. Spol.....	34
2.1.5. Jezik.....	38
2.1.6. Vjera, političko ili drugo uvjerenje	39
2.1.7. Nacionalno ili socijalno podrijetlo	41
2.1.8. Imovno stanje	44
2.1.9. Članstvo u sindikatu	45

2.1.10. Obrazovanje	47
2.1.11. Društveni položaj	50
2.1.12. Bračni ili obiteljski status	51
2.1.13. Dob	52
2.1.14. Zdravstveno stanje.....	55
2.1.15. Genetsko nasljeđe	60
2.1.16. Rodni identitet, izražavanje ili spolna orijentacija	63
3. Određenje pojma diskriminacije (stavak 2.)	69
4. Pogrešna predodžba o postojanju osnova diskriminacije (stavak 3.).....	73
5. Nediskriminirajuće suzivanje i ograničavanje prava i sloboda	73
6. Diskriminacija u situacijama prava državne nužde i izvanrednih mjera	75
Četiri kaznena djela zabrane diskriminacije.....	77
1. Uvod.....	77
2. Kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina (gl. XI. KZ)	79
2.1. Uvod	79
2.2. Kazneno djelo povrede ravnopravnosti građana (čl. 106. KZ)	80
2.3. Kazneno djelo povrede prava na rad i drugih prava iz rada (čl. 114. KZ).....	82
3. Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (gl. XIII. KZ)	83
3.1. Uvod	83
3.2. Kazneno djelo zločina protiv čovječnosti (čl. 157.a KZ).....	85
3.3. Kazneno djelo rasne i druge diskriminacije (čl. 174. KZ)	88
II. OBLICI DISKRIMINACIJE	91
Izravna i neizravna diskriminacija (članak 2.).....	91
1. Uvod.....	91
2. Izravna diskriminacija (stavak 1.).....	92
3. Neizravna diskriminacija (stavak 2.)	93
4. Subjekti diskriminacije	95

Uznemiravanje i spolno uznemiravanje (članak 3.)	96
1. Uvod.....	96
2. Uznemiravanje (stavak 1.).....	97
2.1. Uvod.....	97
2.2. Bitni elementi uznemiravanja.....	97
3. Spolno uznemiravanje (stavak 2.).....	99
4. Diskriminacija i uznemiravanje i spolno uznemiravanje (stavak 3.).....	102
5. Sudska zaštita prava na zabranu diskriminacije u radnom pravu.....	103
Poticanje na diskriminaciju i propuštanje razumne prilagodbe (članak 4.)	108
1. Poticanje na diskriminaciju (stavak 1.).....	108
2. Propuštanje razumne prilagodbe (stavak 2.).....	109
Segregacija (članak 5.)	110
1. Određenje pojma i sadržaja segregacije.....	110
2. Segregacija jučer i danas.....	111
Teži oblici diskriminacije (članak 6.)	113
1. Uvod.....	113
2. Oblici i grupiranje težih oblika diskriminacije (stavak 1.).....	113
3. Utjecaj težih oblika diskriminacije na naknadu neimovinske štete i odmjeravanje prekršajne kazne (stavak 2.).....	115
Zaštita od viktimizacije (članak 7.)	115
Područje primjene (članak 8.)	118
III. ZABRANA DISKRIMINACIJE	120
Zabrana diskriminacije i iznimke od zabrane diskriminacije (članak 9.)	120
1. Uvod.....	121
2. Zabrana diskriminacije (stavak 1.).....	124
3. Iznimke od zabrane diskriminacije (stavak 2.).....	124
4. Tumačenje iznimaka od zabrane diskriminacije (stavak 3.).....	149
Obveza prijavljivanja i davanja podataka (članak 10.)	149
1. Uvod.....	150

2. Obveza prijavljivanja diskriminacije (stavak 1.)	150
3. Obveza davanja podataka (stavak 2.).....	151
Pravo na naknadu štete (članak 11.).....	151
1. Uvod.....	151
2. Pretpostavke odgovornosti za štetu.....	152
IV. INSTITUCIONALNI OKVIR	155
Središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije (članak 12.).....	155
1. Uvod.....	155
2. Djelatnost pučkog pravobranitelja	156
3. Ombudsman	157
Posebni pravobranitelji (članak 13.).....	157
1. Uvod.....	157
2. Vrste pravobranitelja.....	158
2.1. Pravobranitelj za djecu	158
2.2. Pravobranitelj za osobe s invaliditetom.....	159
2.3. Pravobranitelj za ravnopravnost spolova	160
Vođenje evidencija (članak 14.).....	162
Socijalni dijalog i suradnja s organizacijama civilnog društva (članak 15.)	163
1. Uvod.....	163
2. Socijalni dijalog i suradnja (stavak 1.).....	164
3. Socijalni partneri (stavak 2.).....	165
V. POSTUPAK PRED SUDOM.....	166
Zajedničke odredbe (članak 16.).....	166
1. Uvod.....	166
2. Sudska zaštita protiv diskriminacije (stavak 1.)	167
3. Sudska zaštita u radnim sporovima (stavak 2.).....	168
4. Poštovanje načela provođenja postupka i donošenja odluke u razumnom roku (stavak 3.).....	169
Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije (članak 17.).....	170
1. Uvod.....	171
2. Vrste tužba za zaštitu od diskriminacije (stavak 1.).....	174
2.1. Opće napomene	174
2.2. Tužba za utvrđenje diskriminacije (točka 1.).....	177

2.3. Kondemnatorni zahtjev (točka 2.)	178
2.4. Tužba radi naknade štete zbog diskriminacije (točka 3.).....	182
2.5. Objava presude u medijima (točka 4.).....	184
3. Supsidijarna primjena Zakona o parničnom postupku (stavak 2.).....	185
4. Objektivna kumulacija tužbenih zahtjeva (stavak 3.)	186
5. Zakonske pretpostavke za objavu presude u medijima (stavak 4.).....	188
6. Objava presude u cijelosti ili u dijelovima (stavak 5.)	189
7. Obveza nakladnika medija na objavljivanje presude (stavak 6.).....	190
Nadležnost (članak 18.)	190
1. Uvod.....	191
2. Stvarna nadležnost (stavak 1.)	191
3. Mjesna nadležnost (stavak 2.).....	191
Privremene mjere (članak 19.)	193
Teret dokazivanja (članak 20.)	197
1. Uvod.....	198
2. Položaj žrtve i protivne stranke u teretu dokazivanja (stavak 1.)	198
3. Teret dokazivanja u kaznenom i prekršajnom postupku (stavak 2.).....	202
Sudjelovanje trećih (članak 21.)	203
1. Uvod.....	204
2. Umještač na strani tužitelja (stavci 1.-3.).....	204
Rok za ispunjenje činidbe, ovršnost (članak 22.)	206
Izvanredni pravni lijekovi (članak 23.)	206
Udružna tužba za zaštitu od diskriminacije (članak 24.)	207
1. Uvod.....	208
2. Temeljne pretpostavke podnošenja udružne tužbe (stavak 1.).....	210
2.1. Uvod	210
2.2. Ovlaštenici podnošenja udružne tužbe	210

2.3. Postojanje opravdanog interesa	214
2.4. Postojanje vjerojatnosti počinjenja diskriminacije	215
2.5. Parnične stranke.....	215
2.6. Vjerojatnost povrede prava na jednako postupanje većeg broja osoba	217
3. Vrste zahtjeva u udružnoj tužbi (stavak 2.).....	217
4. Stvarna i mjesna sudska nadležnost (stavak 3.).....	218
5. Smislena primjena čl. 17. st. 1. ZOSD na udružnu tužbu (stavak 4.).....	219
VI. PREKRŠAJNE ODREDBE	220
Članak 25.	220
1. Uvod.....	220
2. Prekršaj povredom ljudskog dostojanstva (stavak 1.).....	222
3. Novčane kazne i njihov raspon (stavci 2.-4.).....	224
Članak 26.	224
Članak 27.	226
Članak 28.	227
Članak 29.	229
VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE	230
Članak 30.	230
Članak 31.	230
PRILOZI	
IZVADCI IZ USTAVA REPUBLIKE HRVATSKE.....	233
IZVADCI IZ EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA TE PROTOKOLA BR. 1, 4, 6, 7, 12 I 13 UZ TU KONVENCIJU	245
Izvadci iz Protokola br. 1.....	255
Izvadci iz Protokola br. 4.....	256
Izvadci iz Protokola br. 6.....	257
Izvadci iz Protokola br. 7.....	258
Izvadak iz Protokola br. 12.....	260
Izvadci iz Protokola br. 13.....	262

IZVADCI IZ USTAVNOG ZAKONA O USTAVNOM SUDU REPUBLIKE HRVATSKE.....	263
IZVADCI IZ USTAVNOG ZAKONA O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA	269
IZVADCI IZ ZAKONA O OBVEZNIM ODNOSIMA	273
LITERATURA	275
KAZALO POJMOVA.....	281

PREDGOVOR

Bez sposobnosti shvaćanja sadržaja, dosega i smisla *diskriminacije*, koja pretpostavlja određeno poznavanje aktualnosti, bez sposobnosti interpretacije osobnog iskustva i iskustva drugih, bez poznavanja povijesnog iskustva nema ni pravilnog mišljenja o postojanju ili nijekanju diskriminacije, što može izazvati neodgovarajuće pojedinačno, grupno ili društveno reagiranje.

Etičkim stavom ili vlastitim konceptualnim pristupom pojedincu, skupini, rasi, narodu, spolu, dobnoj populaciji, staroj i nemoćnoj osobi, invalidu, strancu ili apatridu izražava se moralni senzibilitet, očituje demokratičnost društva, države, vjerske zajednice i političke stranke, očituje se rigidnost, tolerancija ili liberalni nazor. Dominantnost nekoga od njih izravno utječe na opću predodžbu o položaju pripadnika na osnovi spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetičkih osobina, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, državljanstva, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi ili seksualne orijentacije ili nekog drugog statusa.

Nediskriminirajući položaj građanina jedna je od najvećih središnjih vrijednosti suvremenog društva. *Položaj građanina*, njegova jednakost polazna je crta s koje svi imaju podjednaku prigodu ostvarenja legitimnih ciljeva, dok je jedini ograničavajući i razlikovni čimbenik osobna sposobnost, a ne spol, rasa, boja kože...

U raspravi o diskriminaciji nisu zanemarive ljudske sklonosti (urođene, genetske ili stečene), uvjerenje, moralna i/ili vjerska tradicija zajednice preko koje se usvaja ili odbacuje neko moralno ponašanje. Problem nastaje zbog mnogostrukosti tradicija, moralnih zasada i uvjerenja. Ono što je, primjerice, za homoseksualca prihvatljivo, za drugoga nije židovske, katoličke, islamske ili protestantske vrijednosti nisu uvijek istoznačne.

U povijesti ljudskog roda nije stvorena zajednica u kojoj je postojala ili postoji harmonizacija utjelovljena u zajedničkoj svijesti svih njezinih pripadnika. Ravnotežom različitih interesa postiže se kakav-takav društveni mir. Samo se socijalizacijom pojedinca, stvaranjem zakonodavnog sustava u kojem će se postići optimalni kompromis različitih mišljenja i orijentacija, jamči značajno reduciranje diskriminirajućih propisa i prakse.

Jednakost svih pred zakonom jest condicio sine qua non, ne samo formalne (pravne) nego i stvarne jednakosti. Ustavna jamstva i međunarodni dogovori (konvencije, protokoli, paktovi) samo su pretpostavka očuvanja te jednakosti.

Zabrana diskriminacije univerzalno je načelo, ali i ljudsko pravo. Ona je *prirodno pravo čovjeka*, pripada mu od rođenja pa do smrti, sužena samo u iznimnim slučajevima i situacijama. Sva ograničenja prava i sloboda, uključujući i zabranu diskriminacije, moraju biti zakonita i *nužna u demokratskom društvu*, uz striktno navođenje razloga u pojedinim člancima i odredbama usvojenih domaćih i međunarodnih dokumenata. Europski sud za ljudska prava u procjeni postojanja uvjeta ograničenja prava na zabranu diskriminacije polazi od toga je li država postupila *u skladu sa zakonom*, pa ako utvrdi da jest, daljnji je korak ustanoviti može li se to djelovanje smatrati *nužnim u demokratskom društvu*, ponajprije radi očuvanja javnoga reda, zaštite zdravlja ili morala.

Poradi svega navedenoga odlučio sam napisati ovu knjigu.

Zahvaljujem nakladniku na prihvaćanju prijedloga da objavi knjigu.

U Zadru, rujan 2008.

Autor